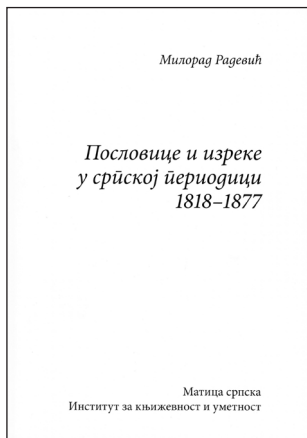

Приказ

Пословичко наслеђе у српској периодици 19. века

Милорад Радевић, Пословице и изреке у српској периодици 1818–1877. Предговор и приређивање Миодраг Матицки. Библиотека усмене књижевности 19. Нови Сад: Матица српска, Београд: Институт за књижевност и уметност, 2018, 139 стр.

Изврстан познавалац нововековне историје српског народа и неуморан истраживач архивске грађе, Милорад Радевић (1935–2011), током свог дугогодишњег рада велику пажњу поклањао је усменој традицији, пре свега устаничким изворима, песмама и прози, као и пословицама и епским народним песмама штампаним у периодици и ретким издањима. У оквиру едиције „Библиотека усмене књижевности“, коју је покренуо 1983. године Миодраг Матицки, Милорад Радевић је дао огроман допринос заокруживању корпуса од преко десет хиљада српских народних пословица, за-

бележених у периоду од 1787. до 1877. године. У поменутој едицији Радевић је приредио, поред осталог, збирке: *Народне умотворине у Шумадинчету и Шумадинки* (1999), *Народне умотворине у Летопису Матице српске* (2003), где су објављене збирке Ђорђа Натошевића и Ђорђа Рајковића, и заједно с Миодрагом Матицким, Мушкатиновићеве *Причте или ти по простому пословице тјемже сентенције или ти рјеченија* (2011). Наставак ових истраживања представља постхумно објављена Радевићева књига *Пословице и изреке у српској периодици 1818–1877*, с приређивањем и предговором Миодрага Матицког, штампана као 19. књига „Библиотеке усмене књижевности“ 2018, у издању Матице српске и Института за књижевност и уметност.

У овој књизи окупљене су српске пословице и изреке из годишњака, зборника, часописа, новина и календара 19. века, па би се могло рећи да она, осим што даје увид у тешко приступачну грађу, и зато недовољно искоришћену у научним истраживањима, уједно исцртава историјат сакупљања пословица. У књизи су штампани записи по-

словица које су у годишњацима, часописима, зборницима и новинама објавили: Стефан Ференчевић 1818. и Севастијан Илић 1820. у *Додатку Србским новинама* (Беч); Јован Балугџић 1844. и 1845. у *Бачкој вили* (Нови Сад); Тодор Влајић 1844. и 1845, Михајло Чокрљан 1845. и Аноним 1845. у *Подунавки* (Београд); Јоаникије Памучина 1847, 1848, 1849, 1850, 1861. и Филип Радичевић 1869. и 1871. у *Србско-далматинском магазину* (Задар); Милан Ђ. Милићевић 1852. у *Србским новинама* (Београд) и 1858. у *Часовима одмора I* (Београд); Ђура Даничић (Гоислав) 1852. у *Световиду* (Темишвар); Аноним 1853. и 1858. у *Седмици* (Нови Сад), 1858. *Србском дневнику* (Нови Сад); Никола Беговић 1863. у *Бисеру* (Загреб); Светозар Мл. Бајић 1876. и Каменко Делић 1876. у *Јавору* (Нови Сад). А у календарима су пословице објавили: Димитрије Давидовић 1833. у *Забавнику* (Београд); Светозар Стојадиновић 1848. у *Календару* (Пешта); Аноним 1851. у календару *Звезда* (Суботица); Аноним 1863. и 1866. у *Годишњаку, великом календару војводства Србије* (Нови Сад); Аноним 1864. у *Крину* (Београд); Јован Мишковић 1872. и Јован Јовановић Змај 1877. и 1878. у *Панчевцу* (Панчево). Најзад, уврштен је и један анонимни извор из средине 19. века.

Књига *Пословице и изреке у српској периодици 1818–1877* снабдевена је прегледним предговором Миодрага Матицког: „Заокружен корпус српских пословица и изрека 18. и 19. века“. У уводном делу Матицки се осврнуо на традицију сакупљања пословица, а затим је ближе осветлио рад неких записивача пословица који су обухваћени Радевићевим издањем. Указао је на континуитет бележења пословица и на чињеницу да је код сакупљача 19. века постојала свест о томе да се надовезују на корпус својих претходника, пре свега Мушкатиновића и Караџића. Тако Јован Балугџић, рецимо, не само што је настојао да објави пословице којих нема у књигама ранијих сакупљача, него је објављивао и варијанте које сведоче управо о њиховом трајању у процесу преношења (нпр. Балугџићев запис: „Иже, иже, ал’ сира ниже“ среће се као пословица и код Вука, као поента изведена из шаљиве приче *Слово иже, али сирца ниже*, а исту причу објавио је претходно Орфелин 1766. у *Славено-србском источне цркве календару*). Матицки истиче и да се чврста повезаност између шаљивих прича и пословица може пратити посебно у записима Милана Ђ. Милићевића и Јоаникија Памучине. Међу записивачима пословица, Матицки издваја портрет игумана манастира Гомирја Севастијана Илића (1795–1863), пријатеља и сарадника Вука Караџића и Лукијана Мушицког. Његова велика рукописна збирка пословица није се сачувала, али Радевић је успео да је делимично реконструише на основу руковети пословица које је ексцерпирео Милан Влајинац и оних које су објављене у *Нови-*

нама *сербским*, а могуће и на основу неких других извора, о чему није оставио податке.

Како је уобичајено у издањима „Библиотеке усмене књижевности“, и књига *Пословице и изреке у српској периодици 1818–1877* снабдевена је детаљним регистрима појмова и земљописних назива, као и речником застарелих и страних речи. На крају се налази „Попис збирки и руковети пословица и изрека у периодици“. Ова значајна књига, зналачки сабрана и приређена, свакако ће бити незаобилазно полазиште у разноврсним истраживањима српских народних пословица и других кратких облика усмене прозе.

проф. др Соња Петровић
Филолошки факултет Универзитета у Београду
Е-пошта: sonja.petrovic@fil.bg.ac.rs

Примљено: 15. 5. 2020.
Прихваћено: 1. 6. 2020.